

Fakir Baykurt ve Köy Kütüphaneleri

Milliyet Gazetesi'nin 12 ve 15 Ekim tarihli nüshalarında ünlü romancılarımızdan Fakir Baykurt'un, Almanya'da pankreas kanserinden öldüğü haberi vardı. Baykurt, Burdur-Yeşilova kazası Akçaköy'deki evlerinde bir kütüphane kurmuş ve bunun açılışını da Kültür Bakanı İstemihan Talay'a yaptırmıştı. Ünlü yazarın, Bakan'dan dileği ise, bu kütüphaneye bir görevli atanması idi. Kültür Bakanlığı'ndan bir atama yapılması gecikmiş olacak ki, Burdur Valiliği, geçici olarak, bir öğretmeni burada görevlendirmiş.

Kütüphaneciliğin nasıl bir meslek olduğunu ve bunun 45 yıldan bu yana ülkemizde üniversite düzeyinde dört yıllık bir eğitimle yapılmakta olduğunu bilmeyenler veya bilmemezlikten gelenler için, yukarıdaki haber çok ilginç gelebilir; hatta büyük bir coşkuyla alkışlanabilir. Ancak, saçlarını kütüphanecilik yolunda ağartmış ve ağartmakta olanları ise, derin derin düşündürür.

Ülkemizin her yanında yaşayan vatandaşlarımızın, sadece kütüphanelerden değil, her çeşit hizmetten yararlanmasını elbette isteriz. Eğer bir ülkede, fırsat eşitliği ve sosyal adalet söz konusu ise bundan her bireyin yararlanması doğaldır.

Ulusal düzeyde bir halk kütüphaneleri sistemi düzenlenmesinde, şu iki kurala uymak gereklidir:

1. Kütüphaneler, merkezden taşraya doğru kurulmalı ve geliştirilmelidir.
2. Kütüphaneler, sosyal sorunlarını çözümlemiş yerlerde kurulmalı ve geliştirilmelidir.

Saydığımız bu iki kuralı, yöneticilerimizin, çeşitli nedenler yüzünden, uygulayabildiklerini söyleyemeyiz.

Kasaba, kent ve köy gibi küçük yerleşim birimlerinde, kamu yararına olan öteki kuruluşlar yokken, kütüphane kurmak ve onu nitelikli bir biçimde yaşatma olanağı olmadığını sanıyoruz. 1960'lı yılların başlarında Ayaş'ın Gökler Köyü'nde bir kütüphane kurulmuştu; ancak bu köyün bağlı olduğu ilçede kütüphane yoktu. Ayrıca, Gökler Köyüne gönderilmiş olan kitap dermisi de halkın gereksinimlerine karşılık verecek nitelikte değildi. Ayvalık İlçesi'nin Küçükköy semtindeki kütüphane ise, orali ve Milli Eğitim Bakanlığı'nda yetkili bir kişinin hatırı için kurulmuştu. Küçükköy kütüphanesinin donanımı çok iyi ve yöneticisi liseyi bitirmiş bir kişiydi; fakat buranın ne zaman açıldığı belli olmazdı; çünkü, yönetici başka işlerle uğraşırdı.

Eski Adalet Bakanları'ndan Hüseyin Avni Bey, Kütüphaneler Müdürü gün doğum yeri olan Niğde'nin Fertek Kasabası'nda bir kütüphane yapılması için, elli bin lira bağışlamıştı. 1950 yıllarında Fertek'teki kütüphane yapısı Devlete 200 bin liraya mal olmuştu. Fertek Niğde'ye 15 dakikalık bir uzaklıktadır ve belki de şimdilerde kasaba ile şehir birleşmiştir. Hüseyin Avni Bey, Ankara'da Kedi Sevenler Sokağı'ndaki apartmanının zemin ve bodrum katlarını halk kütüphanesine kiralamıştı. Yenimahalle Halk Kütüphanesi yapılmaya kadar, Ankara halkına hizmet olumsuz koşullar altında çalışan kütüphaneden veriliyordu. Hüseyin Avni Bey, elli bin lirayı koşullu olarak vereceğine, Niğde Sungurbey Halk Kütüphanesine koşulsuz bağışlasaydı daha iyi olmaz mıydı diye düşünmüşüzdür. Çünkü, ellili ve altmışlı yıllarda değil kasaba ve köylerde, büyük illerimizde bile, nitelikli halk kütüphanelerimiz yoktu.

Yıllar geçtikçe ve ben, kent, kasabalarda, olumsuz koşullar altında varlığını sürdürmeye çalışan kütüphaneleri gördükçe, küçük yerleşim birimlerinde çakılı kütüphane kurmanın gereksizliğine inandım. Ülkemizde kırk binden fazla yerleşme yeri olduğunu düşünecek olursak, Devletin buralara bütün hizmetleri çakılı olarak ulaştırmasının olanaksız olduğunu kabul ederiz.

Burdur İl Halk Kütüphanesi Müdürü Ramazan Bey'le 17.11.1999 tarihinde Ankara'da görüşmemiz sırasında, Fakir Baykurt'un köyünün Yeşilova ilçesine 30, Burdur'a 40 kilometre uzaklıkta olduğunu öğrendim. Fakir Baykurt'un, köydeki evini ve dermesini (koleksiyonunu) Devlete bağışlaması çok güzel bir davranış; ancak, köydeki bu evin gerçek bir kütüphane işlevini yerine getirmesi gerçekten olanaksız gibi görünüyor. Kütüphaneyi oluşturan öğelerden yapı ve dermenin sağlandığını bir an düşünsek bile, görevli, okuyucu ve bütçe sorunlarını sürekli olarak nasıl çözülecek? Akçaköy'deki bu evin kütüphane olarak işleve yatkın olduğunu kabul etsek bile, Fakir Baykurt'un bağışladığı dermenin köy halkının gereksinimlerini ne derece karşılayacağı kuşkuludur. Ünlü yazarın, seçkin eserlerden oluştuğunu sandığımız bu dermesi, Burdur İl Halk Kütüphanesine verilseydi daha yararlı olurdu ve kuşkusuz okuyanı da çok olurdu.

Giderlerinin nereden karşılanacağı belli olmayan ve geçici olarak, kütüphaneci olmayan bir öğretmenle yönetilen bu kütüphanenin geleceğinden kuşku duymaktayım.

Köy, kasaba, mezra ve kent gibi küçük yerleşim yerlerinin kütüphane gereksinimini gezici kütüphaneler veya eğreti dermelerle karşılamak daha

iyi olur sanıyoruz. Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün, gözetim ve denetimi altında, halk kütüphaneleri kurma, yürütme ve yaşatma işlerinin yerel yönetimlere verilmesi zamanı gelmiş, hatta geçmektedir.

Osmanlı Dönemi'de vakıf kütüphaneleri vardı. Vakfı yapan kişi, kütüphanenin bütün giderlerinin vakıftan sağlanmasını garanti ederdi. Günümüzde insanlar bir yere bağışta bulunuyor; ancak, bağışın kendisine sağlayacağı onurla yetinip, her çeşit giderinin Devlet tarafından karşılanması yegliyor.

Yerel yönetimler, Belediyeler Kanunu ile kütüphane kurmakla da yükümlüdürler. Ayrıca, 2 Kasım 1985 gün ve 18916 sayılı mükerrer Resmi Gazete'nin 21. Sayfasında il ve ilçe tipi kütüphanelerin ölçütleri verilmiştir. Bursa ili merkezi Setbaşı'nda yerel yönetim tarafından yönetilen ve çok ilgili, bilgili bir kütüphanecinin başında bulunduğu görkemli kuruluşu anmadan geçemiyorum.

Halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere bırakılması ve Bursa'nın bu girişimde örnek alınması, sanırım izlenecek en doğru yoldur.

Prof. Dr. Osman Ersoy
Emekli Öğretim Üyesi